

Vukoman Jokanović
PESME O KAPIMA I PSIMA LUTALICAMA

Urednik
Zoran Kolundžija

Vukoman Jokanović

*Pesme
o kapima i
psima lutalicama*

PROMETEJ
Novi Sad

*Knjigu posvećujem
svojoj deci i unučadi*

Dušan Spasić

*Videti Svet u Zrncu Peska
i Nebo u Divljem Cvatu
držati Beskraj na dlanu ruke
i Večnost u jednom satu.*

Vilijam Blejk

**Prolegomena
za zbirke pesama *Psi litalice* i *Pesme o kapima*
Vukomana Jokanovića**

Naučnik i književnik Vukoman Jokanović već se uspešno i zapaženo predstavio javnosti romanima *Lebdenje duša iznad ponora*, *Potraga za izgubljenom dušom* i *Čovek pete dimenzije*. Potpisnik ovih redova imao je zadovoljstvo da svojim lektor-skim radom bude među prvim čitaocima sva tri romana. I u sve tri prilike neodoljivo se nametao utisak da dotična štiva, osim romaneskno-dramaturških kvaliteta, obiluju lirskim pasažima, koji su znatno doprineli njihovoj celokupnoj poetici.

Samim tim, nimalo ne iznenađuje postojanje dve zbirke poezije istog autora. Kada su one napisane? Pre nastanka oba romana? Tokom njihovog pisanja, ili nakon toga? Odgovor na ova pitanja je irelevantan (bez obzira na to što ćemo tu irelevantnost, bar što se jedne od zbirki tiče, kasnije pokušati da relativizujemo). A tu temporalnu irelevantnost potkrepljuju karakter i sadržaji obeju zbirki, njihova, naime – univerzalnost, a što je, ako se pošteno razmisli, isto što i aktuelnost.

Pesme i u jednoj i u drugoj zbirci odražavaju podjednaku pesničku zrelost, promišljen odabir tema, a naročito pažljivo usaglašen odnos kvaliteta i kvantiteta strofa/stihova koji pesmu čine, pa samim tim i zbirke same.

Danas govoriti o prisutnim/aktuelnim žanrovima poezije, nezahvalan je zadatak. Pesnik Vam na tome neće mnogo zahvaliti, i uvek će u njemu postojati pobuna zbog svrstavanja, ma kako ono komplimentno bilo. Ukoliko pesme Vukomana Jokanovića odlučimo da svrstamo u „refleksivnu” poeziju, nećemo se mnogo ogrešiti, ali se podjednako ne bismo ogrešili i da ih svrstamo u „imažinističku” poeziju. Ali, ta dva žanra, bar u njihovim dosledno „egzemplarnim” oblicima, nisu baš naročito bliska. Stoga, odustajući od katalogiziranja, recimo ponešto o svakoj zbirci, pa će i ti pokušaji sumarnih „tumačenja” biti dovoljni da se bar nasluti ono najbitnije – originalnost i neponovljivost pesničkih traganja i rezultata autora o kojem je reč.

Obe zbirke su tematske, na šta jasno ukazuju njihovi naslovi. Obe zbirke mogle bi se smatrati „pesničkim vencima”. U obema dominiraju ili karakteristična tema, ili prepoznatljiva metafora, ili učestali lajtmotiv.

Obe zbirke karakteriše dosledno i izrazito promišljena arhitektonika svake pesme. Raspodela stihova u okviru strofe, i raspodela strofa u okviru pesme, pružaju čitaocu zadovoljstvo tečnog praćenja smisla i diskursa svake pesme, a naglašene, izdvojene reči, emfatično insistiraju na pesnikovoj bazičnoj poruci.

Zbirka *Pesme o kapima* (34 pesme) slobodnije je koncipirana. Ali, sve pesme intimističkog su značenja. Vodeća tema nije nova, nije netom smišljena, a nije zato što je večita. Večito je promišljati: ko sam Ja, šta Ja značim Sebi, šta Ja značim Tebi, šta Ja značim vama, šta Ti značiš Meni, šta vi značite Meni? Dakle, pojedinac i svet u kome živi, i: šta raditi sa Sobom u tom svetu, i sa svetom u koji *sam* voljno ili nevoljno zatečen/zatočen?! Ne bi

trebalo da bude iznenađenje što je taj svet ponekad, ili sve više i više, svet hipokrizije i licemerja.

Noseća metafora je kap. Kap je po sebi neznatna, i neznatno je minijaturna. Kap je sve samo ne večna. Mada, kap je veoma složena struktura, i verovatno nosi strukturu celog Univerzuma. Dakle, postoji, vidljiva je – bar za onog ko za kap zna, ume da je primeti, posmatra, razmišlja o njoj, i brine za njenu sudbinu, ili joj se, naprotiv, raduje. Jedna kap manje u okeanu, okean čini manjim; jedna kap više u okeanu, okean čini većim.

Pesme iz zbirke *Psi lutalice* (24 pesme) dosledno su tematski koncipirane. Tema su, naravno, psi. Ali, ne bilo koji psi, već upravo – psi lutalice. Jer, jedno je biti pas, a nešto sasvim drugo, pa i posebno, je biti pas lutalica. Pas po sebi i nije neka naročita tema za pesmu, a posebno ne za „pesnički venac”, ali pas lutalica i te kako jeste. Priznajmo odmah, iskreno, da prema psima lutalicama imamo ambivalentan, često dubiozan, češće animozitetan, i tek ponekad afirmativan odnos. Tako je u stvarnosti, ali ovde je ipak reč o pesmama. A takvi psi u pesme su ušli upravo zato što su – lutalice! „Lutalica” je omiljena pesnička metafora; i ne samo pesnička, i teška srca se uzdržavamo od podsećanja na bar neke poznate književne lutalice.

U pesmama našeg pesnika čitamo o jednom takvom psu, a čitamo i o vaskolikim anegdotalno/istoricističkim okolnostima i posledicama tog fatalnog susreta psa i čoveka. Fatalnog – u najplemenitijem smislu reči: pas više nije bio lutalica; srećnija sudbina ga je ogrejala! Ogrejala je i pesnika... ali ne sasvim. Jer, pesnik je počeo da misli! Dok su psi bili u pitanju, sve je manje ili više bilo u redu, čak i sa psima lutalicama. A onda su u priču ušli – ljudi. Štaviše, ti ljudi bili su kolorisani zelenom bojom, i sve što su pri sebi imali bilo je zeleno. Boja uniforme diktirala je ostale nijanse iste boje.

I, priča se iskomplikovala! Akcenat je stavljen na reč i pojam „lutalice”, što bi mogao biti sinonim za određenije pojmove: za „drugi”, „oni drugi”, ponajviše za „drugačiji”. Stoga, asocijativno, može se pomisliti na refleksije na devedesete godine prošlog veka, i na tadašnje nesrećne prilike „na ovim prostorima”. Može, ali ova istorijska sugestija nije neophodna. Nažalost, nije, jer te s pravom proskribovane „devedesete” nisu prestale da postoje, a postojale su i pre.

Sledi improvizovan dijalog: Dobro znamo da postoje psi lutalice, i to je više nego zlo, ali... ali postoje i – ljudi lutalice. Šta ćemo sa njima? Ako Vi, pesniče, spašavate pse lutalice, onda imate isti odnos i prema ljudima lualicama! Imam, odgovorio je pesnik. I ja sam možda lualica, dodao je pesnik. Onda, stvar je jasna, zaključili su zeleni ljudi, presuda je samo jedna: Condamné à mort!

Pesme o kapima

1.

Misao u glavi
kao pena drhturi
i kipi
kroz izmaglicu moje
ćutnje.

Dok putujem niz reku
tokom svog toka
čini mi se kako strah sve jače raste u meni
i kako sa svakim novim korakom
sve odlazi večno u nepovrat.

Pređa mnom
nema više ničega
samo noć
i poljubac reke
u smiraj dana.

2.

Sve je tako mračno
posvuda ponikla groblja kao bračni kreveti
u njima mrtvi ljube mrtve
u ledenoj hladnoći osame.

3.

Kad bi me pitali
ko sam i kako mi je ime
a potom zašto uopšte postoji neko
ko se takvim imenom zove i na njega odaziva
ne bih vam znao odgovoriti.

A i kad bih znao
čemu bi to služilo?

Znao bih o mnogo čemu
mnogo čega vam reći
samo kad bih znao bar svrhu toga
ili kad bih je krajičkom svesti bar mogao
naslutiti.

4.

Vežite me
kažem svojim krvnicima
i svojim prijateljima.

Jer ako svi time što su ljudi
vole isto što i svi drugi ljudi vole
zašto onda da vi koji ste mi najbliži rodom
uskraćujete sebi to što vam je najdraže?

Prosto da ne povjerujem u vaše bajke
kojima se trudite da me ubedite
kako vam je do mene tako silno stalo
iako duboko verujem
da vam ama baš ništa ne značim
baš zato što vam je tako žestoko stalo
do nečega što vam je očigledno
toliko nevažno.

5.

Svi ti umobolni starci
kako se samo kao deca raduju
puneći gaće svojom mlohavom sluzi
i kako im kolena klecaju
na sami pomen bronz.

Tušta i tma takvih je na sve strane.

A kada im dođe sudnji čas
pitam se da li bar tada shvate
ako uopšte ikada shvate
koliko je zle taštine i laži bilo
u takvom htenju.

6.

Da bi me voleli
morali bi me bar malo razumeti
i shvatiti šta se nalazi
u mojoj glavi.

A kad bi se to uistinu desilo
bojim se da bi bilo pravo čudo
kad bi me i nakon toga voleli.

Volite me možda samo zato što sam vam toliko
nejasan i stran
i naprosto osećate strast istraživača kada
analizirate
reljef utrobe moje
obim glave
i genitalija mojih.

I šta bi se desilo kad bi se u nekom magičnom
času
sve to zajedno uspelo da spoji
i u tiganj sa malo masti i malo ulja
kao kajgana na vatru stavi
da li bi bar tada za trenutak zastali
pitajući se
čemu sve to?

7.

Jednog dana pre mnogo godina
tada kad mi je sve bilo na dohvat ruke
činilo mi se kako mi hiljadu stvari izmiče
i kako nikada neću uspeti u nečemu
što mi se sada čini tako besmislenim.

8.

Ne volim nijedno naručje
jer ma kako da je ugodno
ono ipak steže
slutim u njemu granicu
i osećam kako sam
zarobljen.